

Тема 3. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання.

План заняття.

1. Організація страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань.

2. Відшкодування шкоди в разі ушкодження здоров'я працівників або в разі їх смерті.

1. Організація страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань.

Соціальне страхування є важливим чинником соціального захисту населення. **Соціальне страхування** – це система прав і гарантій, спрямованих на матеріальну підтримку громадян, які працюють, у разі втрати ними з незалежних від них обставин (захворювання, нещасний випадок, безробіття, досягнення пенсійного віку тощо) заробітку, а також здійснення заходів, пов'язаних з охороною здоров'я застрахованих осіб.

Згідно Законів України «Про охорону праці», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» усі працівники підлягають загальнообов'язковому соціальному страхуванню від нещасного випадку і професійного захворювання.

Завданнями страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання є:

- профілактичні заходи, спрямовані на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів;
- запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю працівників;
- відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків або професійних захворювань;
- відшкодування матеріальної та моральної шкоди застрахованим і членам їх сімей.

Суб'єктами страхування від нещасного випадку є:

- **застраховані.** Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється страхування, тобто працівник (в окремих випадках – члени його сім'ї);
- **страхувальник.** Страхувальником є роботодавець, а в окремих випадках – застраховані особи;
- **страховик.** Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.\

Страхування від нещасного випадку здійснює **Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України**.

Фінансування Фонду здійснюється за рахунок:

- внесків роботодавців;
- капіталізованих платежів, що надійшли у разі ліквідації страхувальників;
- прибутку, отриманого від тимчасово вільних коштів Фонду;
- коштів, отриманих від стягнення штрафів і пені;
- добровільних внесків.

Кошти Фонду не включаються до складу Державного бюджету України та використовуються тільки за цільовим призначенням.

Об'єктом страхування від нещасного випадку є життя застрахованого, його здоров'я та працездатність.

Для страхування від нещасного випадку на виробництві не потрібно згоди або заяви працівника. Страхування здійснюється в безособовій формі при прийнятті на роботу.

Страховий випадок – це нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання, що спричинили застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психічну травму. З настанням страхового випадку виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг.

Перелік обставин, за яких настає страховий випадок та перелік професійних захворювань затверджується Постановою Кабінету Міністрів України.

Підставою для сплати потерпілому витрат на медичну допомогу, проведення медичної, професійної та соціальної реабілітації, а також страхових виплат є **акт розслідування нещасного випадку або акт розслідування професійного захворювання (отруєння) за встановленими формами**.

Порушення правил охорони праці застрахованим, яке спричинило нещасний випадок або професійне захворювання, не звільняє страховика від виконання зобов'язань перед потерпілим, а такого роду нещасний випадок або професійне захворювання також є страховим випадком.

У разі настання страхового випадку Фонд зобов'язаний:

- 1) сприяти створенню умов для своєчасного надання кваліфікованої першої невідкладної або швидкої допомоги потерпілому;
- 2) своєчасно та в повному обсязі відшкодовувати шкоду, завдану працівникові або в разі його смерті, виплачуючи особам, які перебували на його утриманні, страхові виплати;
- 3) організувати поховання померлого, відшкодувати вартість ритуальних послуг;

- 4) організувати цілеспрямоване та ефективне лікування потерпілого;
- 5) забезпечити потерпілому повний обсяг медичної допомоги;
- 6) вжити всіх необхідних заходів для підтримання, підвищення та відновлення працездатності потерпілого;
- 7) забезпечити домашній догляд за потерпілим, допомогу у веденні домашнього господарства;
- 8) відповідно до висновку лікарсько-консультаційної комісії (ЛКК) або медикосоціальної експертної комісії (МСЕК) проводити навчання та перекваліфікацію потерпілого, якщо потерпілий не може виконувати попередню роботу;
- 9) організовувати робочі місця для інвалідів;
- 10) надавати інвалідам разову грошову допомогу, допомогу у вирішенні соціальнопобутових питань;
- 11) сплачувати за потерпілого внески на медичне та пенсійне страхування тощо.

2. Відшкодування шкоди в разі ушкодження здоров'я працівників або в разі їх смерті.

Каліцтво або інше ушкодження здоров'я (травма, професійна хвороба) працівника призводить до втрати ним працездатності, а відтак – до втрати заробітної плати та інших доходів. Тому Закон «Про охорону праці» передбачає, що в разі ушкодження здоров'я працівника йому повинно бути надано відшкодування, а в разі його смерті відшкодування надають членам сім'ї померлого.

Відшкодування здійснює ***Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України***, який виплачує страхові виплати застрахованому чи особам, які мають на це право.

За наявності факту завдання моральної шкоди потерпілому здійснюють страхову виплату за моральну шкоду. Суму страхової виплати за моральну шкоду визначають в судовому порядку і вона не може перевищувати двохсот розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати.

Ступінь втрати працездатності потерпілим встановлюється МСЕК за участю Фонду і визначається у відсотках професійної працездатності, яку мав потерпілий до ушкодження здоров'я.

У разі травмування, профзахворювання або смерті працівника, він або члени його сім'ї мають право на отримання **однієї або кількох страхових виплат**, наведених нижче:

- 1) щомісячна страхова виплата;
- 2) разова допомога;

- 3) пенсія з інвалідності потерпілому;
- 4) пенсія у зв'язку з втратою годувальника;
- 5) виплати дитині, яка народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності;
- 6) компенсація витрат на медичну та соціальну допомогу.

У разі смерті потерпілого право на отримання **щомісячних страхових виплат** мають непрацездатні особи, які перебували на утриманні померлого або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина померлого, яка народилася впродовж не більш як десятимісячного терміну після його смерті.

Суми страхових виплат особам, які мають на це право, визначають із середньомісячного заробітку померлого за вирахуванням частки, яка припадала на працездатних осіб, що перебували на його утриманні, але не мали права на ці виплати.

Разову страхову виплату сплачують у разі стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого. Суму виплати визначають із розрахунку середньомісячного заробітку за кожний відсоток втрати потерпілим професійної працездатності.

Якщо встановлено, що ушкодження здоров'я настало не тільки з вини роботодавця, а й внаслідок порушення потерпілим НПАОП, розмір разової допомоги може бути зменшено до 50 відсотків.

У разі смерті потерпілого, витрати на поховання здійснює Фонд, а сім'ї померлого сплачують разову допомогу, розмір якої повинен бути не меншим за п'ятирічну заробітну плату потерпілого, або не меншим за річний заробіток потерпілого на кожну особу, яка перебувала на його утриманні, а також на його дитину, яка народилася впродовж не більш як десятимісячного терміну після смерті потерпілого.

Виплата пенсії з інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання провадиться потерпілому відповідно до законодавства про пенсійне забезпечення.

Неповнолітнім, які народилися інвалідами внаслідок травмування або профзахворювання матері під час її вагітності, а також учням, студентам тощо, які стали інвалідами під час відповідних занять, Фонд здійснює щомісячні страхові виплати як інвалідам дитинства, а після досягнення ними 16 років – у розмірі середньомісячного заробітку, що склався на території області (міста) проживання цих осіб, але не менше середньомісячного заробітку в країні.

Страхові витрати на медичну та соціальну допомогу – це витрати на придбання ліків, спеціальний медичний або постійний сторонній догляд, побутове обслуговування, додаткове харчування, оплату санаторно-курортних путівок інвалідам тощо.

Роботодавець може за рахунок власних коштів здійснювати потерпілим і членам їхніх сімей додаткові виплати відповідно до колективного чи трудового договору.

За працівниками, які втратили працездатність, зберігаються місце роботи (посада) та середня заробітна плата на весь період до відновлення працездатності або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності. У разі неможливості виконання потерпілим попередньої роботи проводяться його навчання, перекваліфікація, працевлаштування відповідно до медичних рекомендацій. Час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи для призначення пенсії за віком, а також до стажу роботи зі шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і в пільгових розмірах.